

Самапаша Сатаротас

Двутыднёвы беларускі папулярна-гаспадарскі часопіс.

№ 12 (65).

Год VI.

Вільня. 10-га
Жніўня 1937 г.

РЭДАКЦЫЯ:

Вільня, Полацкая
вул. № 9—4.

Рэдактар прымае
ад гадз. 9 да 11 ран.

АДМІНІСТРАЦЫЯ
Вільня, Завальная
№ 1.

— А бое рабое. —

(Аб коопэрацыі).

Пабеларуску (з беларускага гледзішча) гаварыць сягоння аб коопэрацыі — не заўсяды бясъпечна. Прыкладам гэтага ёсьць наша спроба з прычыны сёлетняга „Дня Коопэрацыі“, калі сам часопіс быў сканфіскаваны, а рэдактара чакае йшчэ за гэта судовая расправа. З тым большай цікавасьцю варта паслухаць, як за коопэрацыю спрачаюцца паміж сабою тыя, хто сяньня ў коопэрацыі ў Польшчы йграюць першую скрыпку. Вот-жа нехта Б. Загнанскі, у „Dzien. Wil.“ з д. 9 ліпня сёл., між іншым пісаў гэтак:

„...Коопэрацыя ў Польшчы ёсьць рухам адносна маладым, але адыгрываючым значную ролю ў нашым гаспадарчым жыцьцю. Значэньне гэта ў вялікай меры, можна сказаць, выключна залежыць сяньня ад чыньнікаў урадавых, інстытуцый грамадзкіх, якія сваімі магутнымі ўплывам і падтрымліваюць і вядуць крохкі карабель коопэратыўнай бюрократыі... Коопэрацыя ўсюды зьяўляецца тым мілым дзіцяткам, на якое дзьмухаюць і якое ўтрымоўваюць у варунках оранжэрыіных“, у каторых магла-б нарадзіцца „коопэратыўная рэспубліка“, грамадзяне якой „мусілі-б хутка паддавацца на націсканьне розных схаваных спружынаў і сядзець ціха, быццам мыш пад мятлой“.

Будучыня, як бачым, невясёлая. Але пашто яна рысуец-

ца? Ці для сапраўднага добра коопэрацыі, ці для добра „збюрократазаванага грамадзянства?“ Зусім не. Аўтор гэтых „малюнкаў“ ня ласкаў на коопэрацыю наўперад за тое, што... не вялікі мае да яе доступ і што коопэрацыя хутка „пачне корчыцца на карысьць ініцыятывы прыватнай, значна карысьнейшай для польскага народу“.

На гэтыя і падобныя вывады эндэцкага павадыра адказвае „Spółnota Pracy“ між іншым гэтак:

„...Ня можам згадзіцца, што (коопэрацыя) сваім значэньнем сягоньні забавязана чыньнікам урадавым, прывілеям і г. д. Каму і чаму коопэратыўны рух мае быць удзячным за сваё знамянітае разьвіцьцё ў зараньні свайго існаваньня — ў часе няволі Польшчы? Ці таксама ўрадавай помачы?.. Калі гаварыць аб прывілеях, дык паводле „Spółem!“ „...даліяны для адных толькі 1000 спажывецкіх коопэратываў на 695.000 зл. больш розных аплатаў, чым у той-жа час плацілі падобныя прадпрыемствы прыватныя“. Тое самае ў коопэрацыі малачарскай, тое ў коопэрацыі крэдытовай (конвэрсія!). І міма таго аднак „мільёны спажыўцоў і вытворцаў ідуць у коопэрацыю дабравольна“.

З далых гутарак аднэй і другой стараны выясьняецца тое, што ня толькі праціўнікі коопэрацыі ставяць сабе за

мэту па польшчыць гандаль, але і староньнікі тэй-жа коопэрацыі цьвердзяць, што „гандаль, бяз увагі на форму прадпрыемства, павінен быць „унарадовёны“ — „польскі“... і г. д. і г. д.“

Якая-ж тады між абедзьвюмі старонамі розьніца? Афіцыйна:

Б. Загнанскі і „іже с ним“ — гэта староньнікі „прыватнай ініцыятывы“ і такіх супалак, каторых „дэфініцыя выглядала-б падобнай да коопэрацыі — супалка з агранічанай адказнасьцю, з зьменным капіталам і зьменным лікам супольнікаў“, каб гэты „супольнік мог чагосьці дапрацавацца“, бо „ў коопэратыве ўсё пажырае бажышча коопэрацыі для сябе, а сябра коопэратывы астаецца без граша, як быў прад тым“. Прадстаўнікі коопэрацыі на гэта кажуць, што сьведомы чалавек не павінен дацца, каб яго выкарыстоўваў прыватнік, што „не пазволіць“, каб на далей прыватны „гандаль астаўся курачкай, якая нясе залатыя яечкі“. Урэшце быццам „коопэрацыя нікога ня прымушае, нават часам памагае тым, хто проці яе выступае, аб чым сьведчыць сёлетня пастанова Коопэратыўнай Рады з 17.III, паводле якой: „Кооп. Рада ўважае за патрэбнае арганізаваньне купецкіх коопэратываў на падставе адпаведнай для іх формы супалак, з зьменным капіталам і асабовым складам,

але не на падставе закону аб коопэратывах". Канчаюць свае доказы афіцыйна абаронцы коопэрацыі моцнай заявай, што „вызыск адзінкі паасобку ці ў супалку заўсяды астанецца вызыскам, прад каторым сьведмае грамадзянства будзе заўсяды бараніцца, арганізуючы прадпрыемствы, якія будуць рэпрэзэнтаваць і бараніць ягоныя інтарэсы“.

Вельмі моцна! Вельмі добра! — але...

Ці так ужо сапраўды з чыстым сумленьнем можна раўняць варункі разьвіцьця польскай коопэрацыі „ў зараньні існаваньня — ў часы няволі Польшчы“, з варункамі разьвіцьця сягоньня? — Ці гэта сяньняшня „дабравольнасьць“ сяброўства ўсіх — і няпольскіх коопэратываў у польскіх коопэратываўных саюзях ёсьць сапраўды дабравольнай? — Ці Коопэратываўная Рада — найвышэйшая ўстанова коопэрацыі ў Польшчы, якая нават рупіцца аб тых, „хто проціў яе выступае“, якая дае свой важкі голас за тым, каб тварыліся

„коопэратывы купецкія на падставах адпаведнай для іх формы...“, ці гэта Коопэратываўная Рада дала калі свой голас за тым, каб самыя коопэратывы мелі магчымасьць разьвівацца ў формах для іх адпаведных, напр. не накідаючы сябром сваім у ўрадаваньні чужой мовы, ня кажучы ўжо аб свабодным выбары арганізацыйных формаў, якія згары азначаны законам, хоць тая-ж Рада ўважала за магчымае паказаць на патрэбу коопэратываў купецкіх, якіх закон таксама не прадбачыць?..

Гэткіх і падобных пытанняў можна сьнаваць бяз меры. Горш з адказамі на іх: прабавалі мы гэта рабіць у № 8, але... адказ дайшоў толькі да цэнзара Віленскіх адміністрацыйных уладаў. Таму ўстрымаемся тымчасам ад адказу і тут: зробім гэта на публічнай расправе судовай, якая нас чакае за ўспомненую канфіскацыю, і на гэту расправу зацікаўленых шчыра запрашаем.

Тымчасам-жа сьцьвердзім толькі, што не па дарозе нам

Скасаваньне саўгасаў у БССР.

Пастановай Рады Народных Камісараў ССР зліквідаваны ўсе 138 саўгасаў (парасейску — соўхозаў), якія дагэтуль існавалі на абшары Савецкай Беларусі. Скарыстаць з гэтага маюць калгасы (парасейску — калхозы): 480 тыс. гэктараў саўгаснага лесу пераходзіць на вечнае ўжытканьне калгасаў, а кожны калгаснік апрача таго мае дастаць на ўласнасьць малы зямельны надзел. — Урадавыя савецкія прадстаўнікі заяўляюць сягоньня, што саўгасы ў Беларусі гэта твор... польскай разьведкі і яе прыслужнікаў.

ані з „прыватнікамі“, якія ўсё ацэніваюць з пункту гледжаньня „прыватнай ініцыятывы, значна карысьнейшай для польскага народу“, як не падарозе нам ані з афіцыйнай коопэрацыяй, якая хоць і кажа, што нас „рэпрэзэнтую“, але якая дагэтуль нас не „бароніць“. Аб гэтых дзвюх, сягоньня для вока пасвараных, старонах мы можам з поўным правам сказаць: „абое рабое“.

Малячарства ў Няміеўччыніе.

Малячарскі рынак, як і ўся haspadarka ў прад- hitleraўскай Няміеўччыніе, апіраліся на падставы еканоміі ліберальнай, у якой аб усім пастанаўляе неабмежаваная конкурэцыя. Hetyja падставы і сёлга systema лібералізму ў сушэі haspadarcy на колкі апраўдывалі сябе ў часоў спакойных, на hetulki pakazalisia niazdatnymi ў paru pašlavajennuju. Asabliva dalosia heta ў znaki ў малячарскай haspadarcy pašlavajennaj Nяміеўччыніе, dzie ziemlarobam nie апраўдываліся vyrab маляка, а spażyviev nia moh jaho да kupicca.

Vyrazna kažučy sprava vyhladała hetak. U 1929 h. za litr маляка ў большых haradoch spażyučy płacili 26—28 fenigaў, за kilo маляка ў hurcie 4 marki, u detali 5 marak. U toj-ža čas vytvorcy (sialanie) za litr маляка да бязпасіарэдняга spażyčcia атрымоўвалі 16—17 fenig-ў, за litr такога-ж маляка празначана на vyrab маляка — 16—18 fen., а за litr маляка на vyrab сыру — 16—22 fenigi. A ўжо hod паўней, u 1930 h. ceny tak zalamalisia, što за litr маляка на vyrab маляка płacili tolki 7—8 fen., tady jak ceny маляка празначана да бязпасіарэдняга spażyčcia (znača ў formie маляка) ўтрымоўваліся на вышыні 24—26 fen. за litr. Pры hetkích varunkach sami sialanie z-za 60 klm vazili маляка ў harady і raznosili па chatach, а што nie pradali, toje zmušany byli адступіць малярніам па 6, а нават па 5 fen. за litr. На pieršy pahlad zdavalasia, што прычына такой niasumiernaści ў tym, што за mnoha было маляка. Ale heta tolki tak zdavalasia, bo sapraўdnej прычынай такога стану были nieparadki ў handli маляком і maločnymi praduktami.

Hetyja niep radki nia были niavedamymi niamiec-kamu ўradu, jaki ў tyin-ža 1930 h. vydaў адпаведнае rasparadžeńnie, ale nie znajšoў на miascoch vykanaўcaў.

Hetki stan на rynku малячарскім застаў ўрад Hitlera, kali pryjšoў да ўлады ў 1933 h. Nia bačučy inšaha vychadu, novy ўрад чапіўsia за vyprabavańnie жыццiovaj vartaści syndykalistyčnej teoryi prof. Ruhlanda. U m-cy lipni 1933 h. ўрад надаў svajmu Ministru Ziemlarobstva і Pracharčavańnia nieahraničanyja ў hetym kirunku paўnamoctvy. Ministr z svajho boku zaraz-ža naznačuў asobnaha kamisara да sprau малячарства, dajučy jamu nakaz zaraz-ža prystupić да pracy ў адным тымчасам вокрузіе, u Reinlandzie, а try miesiacy паўней — va ўsiej dziaržavie.

Uvieš абšar Nяміеўччыніе byў padzieleny паміж 15 малячарскіх саюзаў, а ўsie малячарні sarhanizavany ў 69 саюзаў малячарніаў, jakija musili дастаўлаць u pablizkija harady dobraje і tannaje маляка. U sajuzie малячарніаў zasiadali: praducenty маляка (sialanie), pradstaўniki pryvatnych і kooperatyўных малячарніаў і handlaroў маляком. Hetyja sajuzy малячарніаў padlahali адnamu z 15-cioch krajovych Малячарскіх Саюзаў, а кожны taki sajuz залежыў ад uradavaha kamisara да sprau малячарства, jaki ў svaju čarhu залежыў ад Ministra Ziemlarobstva.

Uradavy kamisar даў krajovym Малячарскім Sa-juzam prava vydavać rasparadžeńni z važnaściu zakona ў hetkích kirunkach: аб dastavie sapraўdy patrebnej kolkaści маляка ў harady (asiarodki spażyčcia), аб dastavie ustanaўleńni абšaraў, z katorych možna дастаўлаць zhary азначаюцца kolkaści маляка (kontyngienty) ў harady і аб zabaronie pryvazić маляка ў hetyja-ž harady z абšaraў, jakim hety kontyngient nia prydzieny; аб ustanaўleńni slušnych cenaў dla vytvorcaў, dastasoўvajučy ich да nabyučyх mahčymašciaў spażyčoў; аб kontroli jakaści маляка і prydziele kontyngientaў dla padharadzkiх haspadarak і малячарніаў: bližejšyja малячарні дастали болшыja kontyngienty і naadvarot; аб ustanaўleńni specyjalnaha nałohu (на

Што, як і калі рабіць?

(Земляробская тэхніка).

Ашчаджайма пашу.

Сэлета з пашай вырабленай у гаспадарцы будзе туга. Мала будзе сена, ня можна шмат спадзявацца і мяшанак — дзе іх сеюць — а ня будзе шмат і саломы, якая патрэбна ня толькі як паша, але і як падсьцілка.

Наўперад трэба зорыентавацца, якую пашу маем. Трэба зважыць сена, канюшыну, мешанку, бульбу, салому і г. д. Ня так гэта трудна, як каму здаецца. Досыць зважыць адзін напр. мяшок бульбы, і ведаючы, колькі было накапана ўсіх мяшкоў, можна аблічыць колькі накапана бульбы ўсяго. Гэтак сама можна здаць сабе труд зважыць адзін воз сена, саломы і г. д., каб ведаць, колькі маем гэтых пашаў. А гэта аплаціцца.

Трэба скончыць з кармленьнем „а во а“. Увосені гаспадару заўсяды здаецца, што ў яго вялікія запасы; таму корміць ён увосені не шкадуячы, а вясной жывёла ягоная стаіць за пустым жлобам ці драбінай. Чым менш маем пашы, тым ашчадней трэба з ей абходзіцца, не марнаваць. Калі даваць карове за шмат пашы, дык яна кры-

ху зьесьць, што знайдзе смачнейшага, а рэшту выкідае з жлобу ў гной. Ведаючы, колькі маем пашы, даём толькі гэтулькі, колькі выпадае з рахунку, каб ня прыйшлося ўвосені прадаваць жывёлы за бязцэн, бо тады ўсё зімовае кармленьне гэта грошы выкіненыя ў балота. Калі пашы акажыцца за мала, каб выкарміць да вясны ўсю жывёлу, дык далёка выгадней прадаць лішнюю жывёлу яшчэ раньняй восеняй, чым без патрэбы карміць дарагой пашай праз цэлую зіму па тое, каб прадаць за тыя самыя грошы вясной.

Шмат пашы марнуецца дзеля таго, што нашы людзі прывыклі даваць яе цэлай, без увагі на тое, ці гэта сена, салома, канюшына, зялёная мешанка ці што іншае. Ня будзе стратаў, калі ўсё гэта, ня выключаючы зялёнак, будзем рэзаць на доўгую сечку, 5-8 см. Гэткую сечку, пэўна-ж, не даём за драбінку, але сыплем у жлоб. Карцейшая сечка тым горшая, што яе жывёла глытае не перажываюшы і не прасьлініўшы і таму такая сечка праходзіць праз увесь стратраўчы апарат (трыбух, кішкі) ня выкарыстанай, а знача — змарна-

ванай. А калі ходзіць аб коняў, дык яны часам бываюць на гэтулькі хітрыя, што шукаючы аўса крапамі выдзьмухаюць з жлаба ўсю сечку. Калі-ж даць сечку доўгую, дык яна ўжо цяжэйшая і так лёгка выдзьмухаць ня дасца. Добра таксама, калі сечку паліць вадой і перамяшаць, каб папрыліпала да зярняці. Гэткай сечкі конь ня выдзьмухае, а прад палыканьнем мусіць яе дакладна прасьлініць і перажываць. Тое самае трэба сказаць і аб сечцы для кароў.

Калі даём скаціне ці коням якую небудзь пашу зялёную вельмі маладую, асабліва люцэрну, канюшыну, стручковыя мешанкі, дык гэткую зялёнку трэба таксама парэзаць на сечку і перамяшаць так жа з сечкай саламянай ці з горшага сена. Інакш — бялкі, якіх у такой зялёнцы бывае вельмі шмат, і якія зьяўляюцца вельмі дарагім кормам, ня могуць быць належна выкарыстаны.

Таксама ня цэлую салому трэба ўжываць і на падсьцілку, а доўга (10—15 см.) парэзаную. Гэткая сечка лепш насысаецца гнойнай жывкай, менш выходзіць саломы на гэту падсьцілку, а сам гной з кароткай саломы ёсьць лепшым.

Паз.

kožny liter) ad upryvilehijavanych małačarniaŭ na karyść tych małačarniaŭ, jakija dastaŭlajuć małako na vyrab masła; ab zabaronie praducentam i małačarniam pradavać małako biezpasiaredna spažyŭcom; ab ustanauleñni i zapeŭnieñni kaniešnaj kolkaści małaka dla pierarobki ŭ kožnaj małačarni, kab naležna vykarystać siłu mašin i ludziej; ab pračyščaćni ŭsiaho małaka ŭ małačarniach; ab ustanauleñni dzie, kolki i jakija patrebny małačarskija kramy i h. d.

Hetkija mierapryjemstvy ŭradavaha kamisara znajšli zrazumieñnie fachovych małačarskich arhanizacyjaŭ i tamu rynek małačarski byŭ chutka apanavany. Zakonom z śniežnia m-ca 1933 h. byŭ ahrañčany pryzov małaka i małačnych praduktaŭ z zahranicy, a heta dało padstavu da ŭstanauleñnia i vuraŭnañnia cenaŭ na hetaja produkty. Praducent, jaki vyrablaje taniej, płacić vuraŭnaŭčy padatak u fond, z jakoha atrymlivaje zapamohu toj, u kaho košty pradukcyi vyšejšyja.

I što pašla ŭsiaho hetaha akazałasia?

A voš što. U 1935 h. ziemlaroby Niamieččyny vyrabili 23.7 miliarda litraŭ małaka. Za pradanaje małako atrymali 3687 milijardaŭ marak, tady jak prad paradkavañniem rynku tyja ž ziemlaroby atrymoŭvali za małako tolki 2.29 milijarda marak. Znača rehulavannie małačarskaha rynku dało małačarom Niamieččyny lišnich 1.397 milijarda marak u hod. Spažyŭcy za hety samy hod zapłacili za małako na 250 milijonaŭ marak bolš, a ad handlu na karyść praducentaŭ pierajšlo tak-ža 1.147 milijardaŭ marak.

Ustalenyja za apošnja dva hady ceny za małako i małačnyja produkty pazvolili dumać nad arhanizavannie jašče ŭ 1931 h. „Małouñaha Sajuzu Małačarskaj Haspadarki“, kiraŭnik jakoha atrymaŭ taksama nieahrañčanyja paŭnamoctvy da kiravañnia małačarskim rynkam, uklučna da rasšyrañnia ci zamykañnia peŭnych małačarskich placovak. Načalnaja ŭlada nad

usimi spravami ciapier uznoŭ pierajšli: da Ministra Ziemlarobstva...

Vyrazny abraz małačarskaha rynku ŭ Niamieččynie padajuć nastupnyja tablicy cenaŭ małaka i masła ŭ Berlinie za apošnja 4 hady:

Ceny za liter małaka ŭ fenigach:

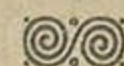
Hod	Atrymoŭvaŭ praducent	Płaciŭ spažyvec	Zarabotak i roznyja aplaty
1933	13.85	24	10.15
1934	15.44	24	8.56
1935	15.60	24	8.40
1936	15.60	24	8.40

Ceny za klb masła ŭ markach:

Hod	Atrymoŭvaŭ praducent	Płaciŭ spažyvec	Zarabotak i roznyja aplaty
1933	2.18	2.86	0.68
1934	2.51	3.11	0.60
1935	2.54	3.12	0.58
1936	2.54	3.12	0.58

Heta karotki tolki pierahlad tych vialikich sprobaŭ, jakija za apošnich kolki hadoŭ rabilisia ŭ Niamieččynie, kab azdaravić małačarski rynek. Tyja, što da hetych sprobaŭ pryhladałisia zblizka, zhodna čvierdziać, što teoryja syndykalizmu tymčasam u poŭnaści apraŭdałasia: pry spraŭnaj arhanizacyi rynku zbytu možna bolš praduktaŭ vyrablać, bolš zatrudniać ludziej, zadavalniajuć hetym jak vytvorcu, tak i spažyŭca. Jak specyjalny sakret udačy niamieckaj a prykladu pakazvuć na toje, što da vykanañnia vialikaha planu byli paklikany nie biurakratyčnyja čynoŭniki, a fachovyja arhanizacyi. A znača i tut jašče adzin dokaz, jak važnaj jość ašvieta i arhanizacyja.

Pavodle „Sp. Pracy“.

Новае сена і новы авёс.

Сена і авёс гэта аснова конскага корму... Але пытаньне кармавай вартасці новага (сьвежага) сена і новага аўса толькі што сабранага з поля цікавіла людзей вельмі аддаўна.

Сьвежае сена, таксама як і сьвежы авёс, уважаюцца часта як неадпаведныя да корму зараз пасьля збору з поля, асабліва для коняў. Кажуць пры гэтым, што сьвежае нявыпараўшаеся сена можа быць у коняў прычынай цяжкіх колькаў, жаўтачкі, сільнага паценьня, атупеласьці і бязсілля. Дзеля гэтага старыя гаспадары перасьцерагаюць прад скармливаньнем новага аўса безпасярэдна па сабраньні з поля і праз шэсьць тыдняў пасьля сабраньня. У гэтым часе новае сена быццам яшчэ „працуе“, выпароўваецца, у ім адбываецца йшчэ нейкае „квашэньне“, пры каторым шкодныя сучасткі з сена выдаляюцца.

Праўду кажучы нічога гэтага дакладна ня было даказана. Акрамя ўбытку вады і абніжэньня пахучасьці сена, не даказаны ніякія „квашэльныя“ працэсы, якія зьмянялі-б істоту сена, а гэтым самым ягоную прыгоднасьць да кармленьня. Ды ўрэшце гэта справа другая, што ў каня накормленага сьвежым сенам сапраўды часта здараюцца страватраўныя забурэньні і колькі. Адна тлумачаць гэтыя колькі і іншыя забурэньні тымі якраз „квашэнымі“ працэсамі („нявыпаранасьцю“, „неадлежанасьцю“), іншыя — а між імі ёсьць часта і добрыя гаспадары — паклікаюцца

на тое, што віна тут ня ў тым, што ў сене ёсьць, але ў спосабе скармливаньня яго. Вясной з канешнасьці сена ашчаджалася, а як адрыні напоўняцца і коням даецца новага сена ў волю, дык коні ім перапіхаюцца, зьядуючы больш, чым могуць добра зьнясьці і стравіць.

Гэта тлумачэньне кажа вельмі шмат. Не забывайма, што кожны раптоўны пераход ад адной пашы да другой зьвязаны з пэўнай небясьпекай для здароўя. Дык таксама трэба глядзець і на пераход ад кармленьня старым, добра высушаным сенам да сена новага, у якім больш вады і пахучых (ароматычных) сучастак. Калі дадаць, што гэтага новага сена даецца ўдоль і нават праз меру, дык колькі конскія вытлумачыць лёгка і без якіх-небудзь „квашэных“ працэсаў у сьвежа сабраным сене. Там, дзе новым сенам кормяць асьцярожна, у меру, там, дзе коням нанач не закладаецца сена за драбінку (ясьлі), каб страватраўчы апарат меў час на траўленьне і адпачынак, там няма страху прад новым сенам. Захоўвайма дзеля таго тут пэўную гаспадарнасьць, якая адначасна будзе асьцярожнасьцю перад магчымымі забурэньнямі здароўя!

З новым аўсом справа падобная! Пытаньне скармливаньня новага аўса ў апошнія часы была прадметам многалікіх досьледаў і пробаў, у каторых было пацьверджана, што новы авёс як корм для коняў ёсьць няшкодны, калі ён здаровы (незаплеснены) і калі ўключаецца ў дзённы корм часткамі, з павольным пераходам ад аўса старога. Інакш аднак бывае пры пераходзе раптоўным. Тут маецца справа падобна, як пры сене. Но-

вы авёс як корм зьяўляецца на рынку ў пару, калі коні цяжка працуюць (працы пасьля прыбіраньня з поля, капаньне акомпін, прыгатаваньне да азімай сяўбы) і калі, натуральна, даюцца так-жа большыя порцыі аўса.

Новы авёс коні любяць больш як стары і яны яго ядуць з вялікім смакам, кепска раскусваючы. І ў гэтым якраз трэба шукаць прычыну колькаў і страватраўчых забурэньняў у каня кормленага сьвежым аўсом. Гэта пацьвердзілі так-жа: спэцыяльная камісія францускага ваеннага міністэрства і чэскі прафэсар Кучэра; гэты апошні прыйшоў да перакананьня, што калі коні дастаюць сьвежы авёс перамешаны з старым і памалу пераходзяць да новага, дык не настаюць ніякія забурэньні. Таксама было і тады, калі сьвежы авёс падаваўся коням перамешаны з сечкай.

Тут трэба аднак зазначыць, што новы авёс мусіць быць здаровы, ня стухлы ці паплеснены. Калі-ж авёс сплеснее ці стухне, дык яго трэба сушыць штучна ў хлебных печах. Калі авёс стухне толькі часткова, дык часам удаецца яго прасушыць праветрываньнем і мяшаньнем з сьцёртым на парашок дзераўляным вуглём. Сплесніўшаму аўсу аднак так ужо не паможам: тут астаецца такі авёс ужо толькі або спарыць або зварыць. Урэшце трэба і тое мець на ўвазе, што як стухлы так тымбольш сплесніўшы авёс бывае прычынай вельмі небясьпечных хвароб у ўсякай жывёлы.

Праф. В. Калял.
„Milot. Hosp.“

Інж. Ад. Клімовіч.

Асновы земляробскай эканомікі.

8)

(Правілы севазвароту).

З часам паўсталі севазвароты з большым лікам палёў, з 7, 8, 9, 10, 11 і 12-цю. Чаргаваньне расьлін у гэтых палёх ня ёсьць выпадковае, але кіруецца правіламі, якія былі знойдзены і пацьверджаны жыцьцём. Гэтыя правілы так важныя, што кожны земляроб іх мусіць ведаць, асабліва сягоньня, бо знаньне іх пазваляе ня толькі большы мець ураджай з поля, але і танейшым коштам да яго даходзіць.

Галоўным такім правілам ёсьць, каб папярэдняя расьліна прыгатаўляла, быццам, грунт пад расьліну наступную. Гэта магчыма, калі выкарыстаць свомасьці паасобных гаспадарскіх расьлінаў: а) закарэнівацца на большай ці меншай глыбіні глебы, б) выбіраць з глебы або ўзбагачываць яе на найважнейшую гнойную сучастку — азот, с) глушыць на полі ці развадзіць рознае пустазельле (траву), д) пакідаць па сабе глебу ў будове зьбітай (няпрыгоднай) ці зярністай (пульхнай). Урэшце трэба ве-

даць, што адны расьліны любяць сьвежае гнаенне (сьвежую або першую гнойную сілу), іншыя — толькі церпяць гэта, а яшчэ іншыя — першай гнойнай сілы зусім няздольны вытрымаць. — Як-жа ўсё гэта пагадзіць і выкарыстаць? Пачнём ад першага.

Адны расьліны маюць кароткія карэньні, а іншыя — доўгія. Да першых належаць перадусім збажавіны, а да другіх — канюшына і ўся рэшта расьлін матыльковых. Калі сеяць па сабе самыя толькі расьліны з мелкімі карэньнямі, або з самымі толькі карэньнямі глыбокімі, дык яны за год, за два высьмакчуць зямлю з гнойных сучастак і яна перастане радзіць. Каб да гэтага не дапусьціць, трэба старацца адзін год сеяць на даным полі расьліну з глыбокім карэньнем, а другі — з мелкім.

Усе расьліны патрабуюць азоту, якога поўна ў паветры, але мала ў зямлі. Але карыстацца азотам з паветра а нават узбагачываць зямлю ў гэты азот здольны толькі расьліны матыльковыя і стручковыя (лубін, сэрадэля, чырвоная і белая канюшына, люцэрна, віка, гарох, шальбабон (фасоля) і інш.). Дзеля таго трэба гэтыя расьліны сеяць у перамешку з расьлінамі, якія азоту з паветра прыймаць ня могуць (збожа, акомпіны).

Расьліны збажовыя звычайна пакідаюць па сабе глебу запушчаную як што да будовы (зьбітая), такі што да расьлінасьці (пустазельле, пырнік): будову глебы папраўляюць і ўсякае пустазельле глушаць расьліны шырокалістыя: матылькова-стручко-

Вада для хатняй жывёлы.

Наша хатняя жывёла патрабуе шмат вады, як узімку так і ўлетку. Натуральна, вада такая павінна быць зусім чыстай, бязколернай і празрыстай, бяз смаку і чужога запаху, бо занячышчаная вада можа быць прычынай ня толькі за разных хвароб, але і жалудачных недамаганьняў. Асабліва пераборлівая на ваду бываюць коні. Менш пераборлівай на ваду бывае скаціна, якая часта п'е ваду з лужаў і прыдарожных равоў.

Вельмі шкоднай бывае вада з багнаў і балотаў, бо можа быць прычынай ня толькі фэбры, але і смяротнага карбункула. Вельмі шкоднай ёсьць вада, у якой мачуўся лён ці каноплі, бо яны пры мачэньню выдзяляюць асаблівыя сучасткі, якія для жывёлы зьяўляюцца проста атрутай.

Улетку падчас упалаў жывёла патрабуе асабліва шмат вады і тады яны яе мусяць мець даволі — не абпаўюцца. Ня можна толькі паць жывёлу змучаную. Скаціне гэта ня шкодзіць, бо яна ходзіць паволі. Затое коням, якія мучацца ці то пры цяжкай працы, ці пры шымкім ходзе, — сьцюдзёная вада можа вельмі зашкодзіць. Таму перш чым напіць каня, трэба яго добра астудзіць. Найлепш прад паеньнем каня даць яму крыху сухога сена, а калі-б яго не хацеў есьці, дык крыху яго змачыць вадой.

Здараецца так, што трэба каня напіць падчас пільнай працы ці ў дарозе. Тады можна яму пазволіць піць даволі, але па нападеньню трэба зараз-жа ўзноў пачаць працаваць ці ехаць. Ня можна за-

тое пазволіць, каб сагрэты і змораны конь напіўшыся праз даўжэйшы час адпачываў.

Асабліва сьцюдзёная вада для жывёлы шкодная, бо раптам схалоджвае усе нутранасьці і асабліва страватраўчы апарат. Таму каб ня мець благіх насьледкаў паеньня сьцюдзёнай вадой, асабліва калі жывёла п'е з вялікай прагнасьцю, радзяць такую ваду ў жлобе ці нават і ў вядрэ прыцярушыць сенам. Жывёла тады мусяць час ад часу ўзяць я зубы якое каліўца сена і грызучы яго — піць вальней.

Колькі вады трэба для жывёлы, залежа гэта ад шмат якіх прычын. І так у дзень патрабуе конь: — 15—25 клгр. вады, карова—25—40 клгр., авечка — 1—3 клгр. Калі жывёла корміцца пашай сухой, як сечка, сена, авёс, вотрубны, макух, дык п'е больш, а калі такая жывёла дастае больш зялёнак, дык арганізм ейны вымагае вады менш. Тут трэба зьявнуць увагу, каб захаваць меру пры паеньні жывёлы жвачнай (асабліва скаціны), кормленай сьвежай канюшынай, бо ў такім выпадку вельмі лёгка здараецца ўздуцьцё, якое без належнага дагляду часта канчаецца сьмерцю.

Паз.

Ці Вы ўжо аплацілі падпіску за „Самапомач“ да канца гэтага году? Найвышэйшы час зрабіць гэта зараз-жа разрахунковым пераказам. Нумар нашага разрахунку 40.

Ліставы калечнік, шкоднік яблыняў і вішняў.

Пад канец траўня і ў пачатку чэрвеня, або ў ліпні, жніўні ці нават у пачатку верасьня, можна пабачыць, што частка лістоў яблыняў і вішняў выглядае быццам папараная. Прыгледзіўшыся бліжэй, відаць, што гэтыя лісты скручаныя да гары, а плошча іх пакрытая кволай павуцінкай. Пад гэтаю павуцінаю знаходзіцца жоўта-зялёная з чорнымі бародаўкамі вусенічка, надта рухавая, якая калечыць лісты, выядаючы з іх зялёныя часткі. Пашкоджаны гэтак ліст ссыхае і набірае іржавага колеру.

Усё гэта работа вусеніцы малага матылька, каторага завуць ліставым калечнікам (*Simiaethis pariana L.*).

Самыя матылькі гэтага гатунку невялікія, ад канца крывляў уздоўж маюць усяго каля аднаго сантымэтра. Выступае ён у нас у двох пакаленьнях.

Перазімаваўшыя нейдзе пад карой пладавых дрэваў, ці сярод апаўшых лістоў, матылькі лётаюць ужо ў пачатках мая. Гэта якраз тагды, калі маладыя яблынікі і вішні маюць ужо новыя лісточкі. Матылькі калечніка складаюць на ніжняй старане гэтых лістоў свае ячкі. Па 10 днях выклёўваюцца з іх вусенічкі. Вусенічкі гэтыя спачатку жывуць на ніжняй старане лістоў, пасля, у меру росту, пераходзяць на іх верхнюю плошчу. Пасля 14 дзён ад часу выкляваньня з ячак, вусеніцы зьяўляюцца зусім сьпелымі і ператвараюцца ў пачваркі. Пач-

вья і акупніны. А знача і тут патрэбна чаргаваньне: год — адна расьліна, другі год — другая.

Паводле здольнасьці выкарыстоўваць сьвежапаложаны хлёны гной, навука дзеліць гаспадарскія расьліны на тры часьці:

1. расьліны, якія сьвежа паложанага хлёнага гною патрабуюць: бульба, капуста, бруква, кармовыя буракі;

2. расьліны, якія сьвежа паложаны гной толькі церпяць і найлепш-бы ўдаваліся ў другой зьмене па хлёным гнаі: авёс, мак, травы, цукровыя буракі, бульба і

3. расьліны, якія вельмі цяжка могуць карыстаць з сьвежа паложанага гною: лён, ячмень, грэчка, пшаніца, жыта, канаплі.

Усё гэта прыймаючы пад увагу, пры састаўляньні севазвароту — усёроўна на колькі палёў, — трэба кіравацца наступнымі правіламі:

1. каб пасья расьлін, якія ўзбагачваюць глебу на азот (лубін, канюшына), прыходзілі расьліны, якія гэтага азоту ў глебе патрабуюць (збожа, акупніны);

2. чаргаваньне расьлін на тым-жа полі мусяць быць такое, каб папярэднія расьліны пакідалі глебу ў стане прыгодным для расьліны новапрыходзячай;

3. сьцісла выкарыстоўваць гнойную сілу глебы;

4. паміж расьлін, якія закарэніваюцца мелка (збожа), трэба даваць расьліны, якія закарэніваюцца глыбака (лубін, канюшына);

5. не даваць па сабе расьлін, якія гэтага ня церпяць, напр. канюшына па канюшыне;

6. не даваць па сабе расьлін, якія ці то памагаюць зарастаньню поля розным зельлем (збажавіны), або якія хварэюць на адну і тую самую хваробу;

7. наасобныя расьліны даваць у севазвароце ў такім парадку, каб папярэднія расьліны мела досыць часу высьпяліцца, а наступная — каб мела досыць часу на прыгатаваньне пад сябе глебы (дзеля гэтага кепска сеяць азіміны пасья акупнінаў);

8. жыта ня любіць перапульхненнай глебы, напр. пасья акупнінаў.

Карысьці правідловага севазвароту наступныя: 1. лепш выкарыстоўваюцца кармовыя сучасткі глебы і паветра; 2. даецца магчымасьць больш садзіць і сеяць розныя пашныя расьліны і гэтым самым пазваляецца ўнезалежніць гадоўлю жывёлы ад нястачы сенажацяў; 3. пазваляецца больш месца даваць пад акупніны, што вельмі карысным бывае там, дзе на акупніны ёсьць добры збыт (бравары, цукроўні, блізкасьць места); 4. больш роўнамернае праз цэлы год разлажэньне запатрэбаваньня сілаў людзкіх, жывёліных і машыновых; 5. меншае рызыка неўраджаю.

Паміма гэтых бесьпярэчна добрых старон шасьціпалёвага і шырэйшага севазвароту, трэба ведаць, што ён патрабуе вельмі шмат працоўных сілаў і ка-

варкі знаходзяцца таксама на лістох, схаваныя ў вельмі густых, белых вопраднях даўжыні каля 1 сантымэтра. Па 9—10 днях вылятаюць ужо з іх матылькі першага пакаленьня. Наагул цэлае разьвіцьцё аднаго пакаленьня трывае ад 32 да 42 дзён, што залежыць ад розных вонкавых абставінаў, нпр. цяпліні паветра і г. п.

Вусеніцы першага пакаленьня выступаюць ад пачатку мая да чэрвеня, другога — ад пачатку ліпня да пачатку верасня. Другое пакаленьне рабіць заўсёды больш шкоды, як першае. Матылі гэтага пакаленьня перазімоўваюць аж да вясны.

Наагул змагацца з калечнікамі можна апырскваючы дрэвы парыжскай зялёнай у пачатках мая і ў пачатку ліпня, гэта значыць, калі выклёўваюцца вусенічкі і ня шчэпліваюць яшчэ берагоў лістоў павуцінай. На гэты спосаб цяпер ужо запозна, але астаецца другі. Цяпер якраз вусеніцы ядуць ужо зялёныя часткі лістоў. А дзякуючы таму, што яны даволі трусьлівыя, можна страсаць іх з дрэваў, залажыўшы на пні ліпкія паяскі. Апаўшыя вусеніцы, хочачы ўзьлезьці назад на дрэвы, прыліпаюць да паяскоў і гінуць.

Мікалаі Караленка.

Kutok dla haspadyniaŭ

Saleńnie ahurkoŭ.

Ahurki solim u druhaj palovie miesiaca žniŭnia, bo čym paźniejšy zbor, tym tryvalejšyja ahurki. Da saleńnia vybirajem ahurki šviežyja, siaredniaj vialičyni, čviordyja, biaz plam i pakalečańniaŭ. Inakšyja skora psujucca. Najlepš da saleńnia nadajucca ahurki adrazu sarvanyja z hrady, adnak-ža takich nie zaŭsiody moža chapić da praznačanaha načyńnia. Dziela hetaha mohuć być ahurki sarvanyja i raniej, tolki tady treba ich pierachavać u zimnym miescy.

Bočka da ahurkoŭ pažadana, kab była dubovaja. Ale možna ŭžyvać i bočki ad sieladcoŭ. Tolki treba jaje dobra vymyć i vyparyć, kab nie addavała. Na dno pryhatavanaj bočki kładziecca častka višniovaħa, ci dubovaha listu, kavalak chrenu, tureckaha piercu, kropu i listoŭ čornych parečkaŭ i kolki zubkoŭ časnaku. Pašla kładziecca ščylna rad dobra vymytych ahurkoŭ. Na vierch ahurkoŭ kładziecca iznoŭ rad prypravaŭ, jak byli pałożany na dno bočki, tolki aprača chrenu i tureckaha piercu. I tak čaradujučy, układajem ahurki až pad vierch bočki. Na vierch dajucca bolšaja kolkašć prypravaŭ i zalivajucca solenaj vadoj. Na bočku (sieladoŭku) biaruć 2 khr. soli i 15 hram. saletry, raspuskajuć ŭ vадzie i zalivajuć ahurki tak, kab byli ŭsie zaniaty vadoj. Pašla prykryvajuć niaščylnym denkam i pryckiskajuć kamieniem. Kali znojducca na ahurkoch pleśni, to treba ich žbirać, kab nie zastareli. Trymać treba ŭ zimnym miescy.

М. Š.

Ad čaho zaleža cana jajok.

1. Ad šviežaści — tamu nia varta nadta doŭha pierachoŭvać jajki ŭ čas daražeńnia. Što raz bolš pašyranaja ciapier proba prašviatełlańnia jajok lohka pakaža niašviežašć jajka. Dziela taho, zamiest naražacca na niepatrebny styd i stratu, lepš jajki ŭ svoj čas zakanservavać i jak takija pašla pradavać. Asabliva dobra płaciać za jajki, na skarlupie jakich napisana data žniasieńnia. Na hetkija jajki ŭsiudy vialiki popyt, bo spažyviec achvotna dašć vyšejšuju canu za tavar peŭny i šviežy.

2. Ad vialičyni. Ciapier što raz čašciej kuplajucca jajki, asabliva ŭ kooperatyvach, na vahu, choć pry hetym sposobie kuplańnia aplačvajucca tolki vialikija jajki. Heta praktyčna i spraviadliwa, bo kožny moža trymać rasu kurej, jakija niasuć vialikija jajki, jak leghorny, karmazyny, a taksama susseksy i plimutroki.

3. Ad čystaty. Zabrudžanyja jajki chutka psujucca, a taksama nie nadajucca da konservavańnia. Myć brudnych jajok nia možna, bo ad hetaha jany psujucca jšče chutče. Kab jajki byli čystymi, treba ŭ čystacie trymać kurynyja hnozdy, čašta žmianiać padšcilku, a ŭ balotnistych vakolicach treba hnozdy pamieščać vysaka, kab kury, idučy da ich pa drabincy, abčyščali na ščeb-lach svaje nohi. Treba taksama dbać ab toje, kab kury nie chvareli na razvalnieńnie, bo tady jany najbolš brudziac hnozdy i jajki.

4. Ad koleru skarlupy. Koler skarlupy ŭ sapraŭdnaści nijakaha značeńnia nia maje, ale tamu, što zahranicaju, kudy pradajom jajki, lubiać ciamniejšy koler skarlupy

піталаў. Дзеля таго ў ваколіцах, дзе зямля танная, а няма пэўнага рынку збыту, там з завядзеньнем шасьціпалёўкі трэба быць асьцярожным.

Правілы пераходу да севазвароту.

Карысьці правільнага севазвароту — усё роўна на колькі палёў — так ясныя, што доказаў не патрабуюць. Аднак трэба памятаць і аб тым, што праўдзівы севазварот магчымы толькі ў гаспадарцы на хутары. Калі-ж да сягонья ня ўсе хутары маюць правільны севазварот, дык найчасьцейшай прычынай гэтага ёсьць тое, што цяжэй севазварот залажыць, як на заложаным ужо гаспадарыць. Таму трэба пазнаць галоўныя правілы, якімі пры закладаньні севазвароту трэба кіравацца.

Ня можна прадставіць сабе гаспадаркі, у якой севазварот можна было б завесці адразу і на ўсім абшары. Перашкаджае гэтаму наўперад тое, што кожная такая гаспадарка ўжо такі ці гэтакі севазварот мае, а пасья — сам севазварот залежа ад якасьці грунту, ад аддаленьня палёў, ад іхняй фігуры і ад укладу тых-жа палёў.

Што да якасьці глебы, дык у адзін севазварот ня можна лучыць глебы зусім да сябе непадобныя, напр. лёгкія ці падмоклыя з цяжкімі, вязкія з сухавеямі і г. д. У праціўным выгадку на слабшых галях рэгулярна прападала-б канюшына ці пшаніца, а на вязкіх — у макрэйшыя гады прападала-б буль-

ба. Дзеля гэтага ў такіх выпадках у адной гаспадарцы трэба закладаць асобныя два, а часам нават і тры севазвароты, якія аднак узаемна дапоўніваліся-б, гэта знача што давалі-б гаспадарцы тое, што для яе патрэбна. У гэткай гаспадарцы на грунтох моцных (гіна, глей) сеецца канюшына, пшаніца, ячмень, буракі пашныя (ці цукровыя), некаторыя расьліны стручковыя ды іншыя больш пераборлівыя расьліны. На грунтох пяшчана-гліністых сеецца менш пераборлівыя стручковыя расьліны, жыта, авёс і бульба. Урэшце на грунтох пяшчаных сеецца жыта і лубін.

Асобны выпадак мае месца, калі на хутары з цяжкой клустай глебай здарыцца невялікі кусок глебы лягчэйшай. Гэткага куска грунту выдзяляць дзеля асобнага на ім севазвароту няма патрэбы, а толькі напр. замест пшаніцы пасеяць на ім жыта, а замест канюшыны — сьрадэлю, замест буракоў — бульбу. Інакш аднак справа маецца тады, калі большая часць грунтоў у гаспадарцы слабая, пяшчаная, а сярод яе знайдзецца якая ніўка зямлі мацнейшай: гэткую ніўку трэба выдзяліць і ўлажыць для яе асобны севазварот, наўперад расьлінаў пашных, якія не ўдаюцца на глебах лёгкіх, напр. мешанкі расьлінаў стручковых, пашных буракоў, канюшыну й інш.

varta trymać kurej, jakija niasuć jajki z ciomnaju skartupaju. Heta karmazyny, susseksy i plimutroki. Leghorny niasuć jajki bielyja.

5. Ad smaku. Dziela taho, što kury našy żyvuć na voli i majuć mahčymaś volna źbirać sabie jadu — jajki ichnija smačniejšyja ad jakok kurej trymanych z piortymi. Ziaionaja paša papraŭlaje smak jakok. Tamu treba štodzien davać kuram siečanju krapivu dy nasuśyć jaje na zimu — ad jaje kury akramia taho lepš niasucca. Maladyja listki kaniušyny, uletku śviežyja, a ūzimku sušanyja taksama papraŭlajuć nia tolki nosnaś kurej, ale i smak jakok. Miascami dadajuć da pašy kuram ziarniaty anižu j kminu, zialonaj cybuli j kropu, a da pitnoj vady tym-ža kuram dalivajuć kolki kaplaŭ jodavaj tynktury. Inž. O. D.

Гаспадарская хроніка.

Коняў для войска будзе купляць рэмонтная камісія ў гэтым па радку: 5.X.—Камень Кашырскі, 6—7.X.—Пружана, 12.X.—Паставы, 14.X.—Вялейка старая, 15.X.—Багданава, 20.X.—Горадзен, 21.X.—Шчучын Беластоцкі, 29.X.—Берасьце, 4.XI.—Браслаў, 5.XI.—Сьвянцянны, 6.XI.—Новая-Вялейка, 16.XI.—Маладэчна, 17.XI.—Шчучын Наваградзкі, 18.XI.—Наваградск, 19.XI.—Баранавічы, 20.XI.—Стоўпцы.—Пачатак усюды а гадз. 9-й нараіцы.

Міжнародны Малачарскі Кангрэс адбудзецца сёлета ў Бэрліне ў міжчасе 22—28 жніўня.

Плянтацыі кашыкарскай вербы звольненыя ад прамысловага падатку; вы сыняе гэта цыркуляр Міністэрства Скарбу з 30 чэрвеня сёл. Натуральна, важна гэта толькі тады, калі плянтацыі знаходзіцца ў гаспадарцы, якія ня маюць асобных паза гаспадаркай складаў ці крамаў. Ня плацяць падатку нават тады, калі выгадаванае прущыце бывае ў гаспадарцы „абелена“ — зьнята кара. —

Крэдыты на ўспамогу хатняга промыслу (ткацтва і інш.) з Фонду Працы прызнаны былі ў суме 450 тыс. зл. Зьвяртацца па іх можна ў Віленскую Земл. Палату.

Перагляд жарабцоў. На падставе закону з 13.III.34. аб надзоре над гядоўляй коняў, усе жарабцы ўроджаныя ў 1934 г. і старшыя, а тасма тыя, якія маюць пасьведчаньні прызнаньня з важнасьцю да 31.XII.37 г., павінны быць прагледжаны Кваліфікацыйнай Камісіяй, якая на нашых землях пачала ўжо ўрадаваць: 8 жніўня (Ліда) на абшары Наваградчыны і перанясецца на абшар віленшчыны 6 верасьня (Лынтупы). Для тых жарабцоў, якія будуць прызнаны прыгоднымі як расплоднікі, будуць бясплатна выданы адпаведныя даку-

Што чуваць на сьвеце

Забурэньні з-за конкордату.

Югаславія даўно ўжо вяла перагаворы з Ватыканам аб заключэньні конкордату (умовы аб правах Каталіцкага Касьцёла). У міжчасе ўлада пайшла ў адстаўку і прыйшла ўлада новая, якая гэты конкордат падпісала. Тады староньнікі „старой“ улады выступілі проці гэтай-жа ўмовы, даказваючы, што гэта ўмова паніжае Праваслаўную Царкву ў краю. У помач ім прыйшло праваслаўнае духавенства. Па ўсім краю пачаліся бурныя дэманстрацыі. Царкоўныя ўлады загразілі, што вылучаць з царквы ўсіх праваслаўных міністраў і паслоў, якія будуць галасаваць за конкордат. На дабаўку ў гэту пару йшчэ памёр ад хворасьці сэрца патрыярх сэрбскай Праваслаўнай Царквы Варнава. І міма ўсяго гэтага ўрадавая большасьць парляманту ўсё-ж галасавала за конкордат. Астаецца йшчэ галасаваньне ў сэнаце.

Кітайска-японская вайна на валаску.

Японія, загарнуўшы ад Кітаю вагромністую краіну Манджурью, яшчэ не насыцілася і йдзе ў Кітай глыбей. А пасвараныя кітайцы, хоць іх і вельмі многа на лік, ня могуць тымчасам даць адпору. Перакупленыя кітайскія генэралы аддалі ўжо блізу што бяз бою японцам сталіцу Пэкін. Але пытаньне, што йшчэ будзе далей, бо рэшта кітайцаў пасьпешна зброяцца і прыгатаўляюцца даць адпор. Усімі прыгатаваньнямі патрыятычных кітайцаў кіруе маршал Чанг-Кай-Шэк. Цікава, што гэты чалавек, які фактычна кіруе ўсім Кітаем, ёсьць хрысьціянінам, хоць самі кітайцы ў масе сваей зьяўляюцца няхрысьціяніамі.

Гішпанская вайна.

Пачатая гішпанскімі фашыстамі год таму з лішнім хатняга вайна далей разьвіваецца. Паўстанцы хоць занялі большую частку краю — аднак ня могуць здабыць сталіцы краю — Мадрыду і сталіцы аўтаномнай рэспублікі Каталеніі — Барсэлёны. Далей ідуць заўзятая, крываваыя баі, але аканчальнай перамогі ня відаць ні па аднэй ні па другой старане.

манты. Тыя-ж жарабцы, якія да расплоду будуць прызнаны няздатнымі, павінны быць выкастраваны найпазьней да 31.III.38 г. Дакладны сьпіс мясцоў, дзе назначаны перагляд жарабцоў, пададзены ў асобных абвестках, якія разасланы ў гміны. Незастасаваньне да гэтых вымогаў, або прыпусканьне непацьверджаных племнікаў будзе карацца вялікімі штрафамі.

Прыгатаўляюцца да вайны.

Ведамья нямецкія фабрыкі зброі Крупа, каб дастаць заказ на дастаўку зброі для Эгіпту, закладаюць там аддзел сваіх заводаў. Тасма быццам закладаюць яны свой аддзел і ў брытанскай Індыі.

А ў Саветах „чысьцяць“.

Савецкім „чысткам“ канца ня відаць. „Чысьцяць“ цяпер ужо тых, хто перш сам „чысьціў“. Былі чуткі, што арыштаваны самыя вышэйшыя прадстаўнікі савецкай юстыцыі: б. камісар Крыленка і абэр-пракурор — Вышынскі. Але ці гэта праўда — тымчасам загадка. Праўдай затое ёсьць, што цяпер, пасля расстраляньня Тухачэўскага і 7-х іншых генэралаў, пайшла „чыстка“ і ў Чырвонай Арміі, асабліва на Далёкім Усходзе. Няведамы лёс камандзера ўсх.-сібірскай арміі марш. Блюхера, а гажуць, што ня зусім пэўна чуецца і сам камісар вайны Варашылаў. Можна й так, а можна й не.

Кангрэс сіоністаў.

3 жніўня сёл. ў Цюрыху (Швайцарыя) пачаліся нарады сусьветнай жыдоўскай нацыянальнай арганізацыі — сіоністаў. Адна з важнейшых спраў, над якой мае радзіцца кангрэс, гэта становішча да англіцкай рапановы падзелу Палестыны на частку жыдоўскую і арабскую.

Цэны ў Вільні

Збожжа 10.VIII.37 за 100 кг.

Жыта	20.50—22.00
Пшаніца	27.50—29.00
Ячмень	19.50—20.00
Авёс	21.00—23.00
Грачыха	26.25—26.75
Мука пшонная 70-75%	30.25—30.75
Мука жыт. I O—50%	34.25—34.75
„ „ I O—65%	32.00—32.50
„ „ II 50-65%	30.00—31.00
Мука разовая да 95%	25.50—26.00
Вотрубы пшонныя	16.25—16.70
Вотрубы жытнія	15.00—15.50
Лубін сіні	15.00—15.50
Семя лянное в. 90%	38.25—39.25

Малочнае, 10.VIII.37 за 1 кіл.

Масла найлепшае, гурт	—2.80
„ „ дэталі	—3.10
Масла сталовае гурт	—2.70
„ „ дэталі	—3.00
Масла соленае, гурт	—2.70
„ „ дэталі	—3.00
Сыр эдамскі чырв., гурт	—2.00
„ „ „ дэталі	—2.40
„ „ жоўты, гурт	—1.80
„ „ „ дэталі	—2.20
Сыр літоўскі гурт	—1.55
„ „ „ дэталі	—1.80
Яйкі ў гурце за капу	3.60—4.20
„ ў дэталю за штуку 6 ¹ / ₂ —7 ¹ / ₂ гр.	

